

Dovžanova soteska in Štégovnik

Zarezi v zemlji in v nebu

Dostop: Do Dovžanove soteske je primerno iti iz Tržiča tudi peš ob Tržiški Bistrici: 3,5 km. Če nadaljujete pot še do Štégovnika, se peljete skozi Dovžanovo sotesko in Jelendol do Medvodja: 10 km iz Tržiča. Od tod je na Štégovnik 3 ure hoda. To pot si je mogoče za poldrugo uro skrajšati, če se z avtom podate po gozdnih cestah bodisi pod Bukovim hribom (1154 m) bodisi pod Vetrh vrhom (1268 m) mimo Planine Vetrh pod goro Rohotje (1504 m). Na križišču pred Planino Javornik pustite avto in se po markacijah podate na Štégovnik; poldruga ura lepega planinskega sprehoda, ki je le na koncu strm in nekoliko zahteven.

Naravne lepote 🍃🍃🍃

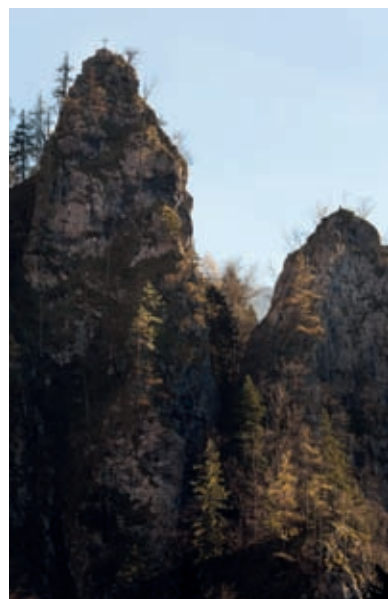
Zgodovinsko-kulturne znamenitosti 🍃🍃

Tokovi rečic na dnu sotesk se srebrikajo kot v zemeljsko površje zasekani meči. V stenah teh globokih brazd uzreš preseke skozi kamninske plasti in prav na dnu, ob vodi – ki vpricho tebe ničesar vidnega ne izdolbe, a vendar veš, da večno dolbe, dolbe – vidiš najgloblje v starost Zemlje.

Tržiška Bistrica, ki je hči našega najbolj razpotegnjenega gorstva, Karavank, je slikovita gorska rečica, ki je presekala ali izdolbla enega od stranskih karavanških grebenov nad Tržičem. Greben ima trde kamnine predvsem iz mlajšega paleozoika, starega zemeljskega veka. Zato je soteska, imenovana po kmetu Dovžanu, ki je pod Košuto imel svojo domačijo, skozenj zelo ozka. Od te ozkosti je Bistrica silovita; pokaže vso svojo moč, ko se v skakalcih, slapičih in brzicah prebija prek zaobljenih skal pisanega kremenovega konglomerata. Eden od slapov se lepo imenuje Lukec. Točno pred stotimi leti je geolog E. Schellewein v permijskih apnencih odkril zelo veliko ostankov okamnelega življenja rastlin in živali izpred 280 do 247 milijonov let, ko je to območje prekrivalo morje: foraminifer, koral, polžev, školjk, glavonožcev, brahiopodov, briozojev, trilobitov ... Na obrežnih skalah lahko ugledamo bele lise, večje ali manjše od novčiča. To so lupinice pseudoschwagerine, enega od fosilov, ki je bil odkrit samo v Dovžanovi soteski.

Soteska je torej velik naravni muzej in je tudi zavarovana kot naravni spomenik. Že od leta 1983 teče skozenjo tudi Slovenska geološka transverzala (ki se – kakor si jo je bil zamislil dr. Stanko Buser – začne na Jezerskem, gre po južnih pobočjih Košute, nato skozi Dovžanovo sotesko in Tržič na Begunjščico in pod Stol ter mimo Jesenic v Julijske Alpe). Po Karavankah jo je speljalo tržiško društvo prijateljev

Dva od petih Kušpergarjevih turnov nad Dovžanovo sotesko

Brzice Bistrice se prebijajo med skalami kremenčevega konglomerata.

mineralov in fosilov. V soteski je društvo postavilo opazovalne točke oziroma informativne table, ki poučijo obiskovalca o geoloških in paleontoloških značilnostih, ki jih vidi ob poti. Posebno zanimiv je geološki steber, ki so ga geologi postavili ob strugi Bistrice in v katerega so vzdane soteskine kamnine po svojem časovnem sosledju. Zraven je enako visoka napisna tabla, ki te kamnine določa po rudninski sestavi in časovnem zaporedju. Od

stebra je lep pogled na strma ostenja petih skalnih piramid, Kušpergarjevih turnov, ki jih ljubijo alpinisti.

Kako so skozi sotesko potovali oziroma se prebijali ljudje? Bistrica je bila prečena z visečo brvjo, imenovano – kako bi bilo drugače – Hudičev most. Danes je na njegovem mestu postavljen razgledni most, s katerega obiskovalec dobi najlepši vtis o zanimivosti in silovitosti Dovžanove soteske. Baron Julij Born, ki je živel v Jelendolu onstran nje, je skozi eno steno soteske prebil predor. Še danes ni druge avtomobilske poti k njegovim nekdanjim lesnim obratom, niti na Košuto, niti na Štégovnik. Cesta se vzpenja visoko v Karavanke, na prek 1000 višinskih metrov, skoraj do kočice na Kofcah. Od te planine je le poldrugo uro ne preveč naporenega vzpona na Veliki vrh v grebenu Košute. Šele od tam bo pogled na Dovžanovo sotesko zares zanimiv: kakor da bi srebrikavi meč Bistrice ravnokar razklal zemljo in razkril njeno starost.

S stebrom in z napisno tablo geologi obiskovalcem pojasnjujejo vse globine zemeljske zgodovine v Dovžanovi soteski.

Štégovnik je druga in drugačna zgodba. Domačini mu pravijo Štégounek. Ime bi utegnulo priti iz stare besede šteklovnik ali šteklača, ki pomeni palico s kovinsko ostjo. Ko na vrhu te gore opazuješ od strel okleščena drevesa, se ti res lahko zazdi, da stojiš na konici, ki se sicer nikamor ne zadira, razen v nebo, zato pa se na njej rado iskri od udarcev iz nebes. Iz tega sledi, da se na Štégounek podajajte samo v lepem dnevu, po možnosti že zgodaj.

Uradno je tej lepi čokati gori ime Štégovnik, kar je zanjo spet pravšnje ime, zakaj drzno se steza,

dviguje in boči nad samotnim odmaknjenim podoljem med hrbti Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp, ne da bi zaradi svoje za goro sorazmerno skromne višine (1692 m) zardevala med velikani, med katerimi mora stopati na prste: Košutnikovim turnom (2133 m), Storžičem (2132 m) in Kočno (2540 m). To podolje je senčno in šumno, od bistrih voda sveže in zdravo povirje Tržiške Bistrice, kjer domujejo gozdarji in lovci. Deželica je prekrita z zavitimi, zdaj strmimi, zdaj prepadnimi cestami, po katerih se v zadnjem času uživaško podijo gorski kolesarji. Če vas mine veselje, da bi po teh cestah iskali najbližji dostop do Štégovnika, ali pa če se pripravlja k hudi uri, vam bo dan vendarle izletniško izpolnjen, če obiščete samo Štégovniški slap. Nekaj sto metrov je oddaljen od Medvodja, le potoku Štégovnik je treba slediti. Še preden se cesta ob potoku postavi nekoliko pokonci, se skozi drevje v mogočnem skalnem odseku zasvetlika pahljača njegovih vodnih pramenov. Spomladi ali po obilnih deževjih je drugače: čez zavite skalne sklade se bučeče vali vodni stolp, visok kakšnih 15 metrov. Lahka steza pelje pod slap in tudi klopca ob opuščeni elektrarnici vas čaka, da si laže ogledate to čudo narave.

Za slapom vidite v poraslem podnožju Štégovnika zarezo, ki se steguje prav pod njegovo severno ostenje. Potok si je v milijonletjih mirno dolbel strugo in odlagal v njej kamenje, ki mu ga je pošiljala gora. Neopazno bi končal svoj tok v Tržiški Bistrici, če mu poti ne bi zastavil temno siv, ponekod skoraj črn srednjetriasni dolomit (kakor piše dr. Anton Ramovš), natančneje plošče njegovih težje topljivih,

Drzno speljan cestni predor nad levim bregom Tržiške Bistrice

Gams na skalnih rogljih nad desnim bregom Tržiške Bistrice

Pogled na Štégovnik s Planine Javornik

Mati narava je okoli Štégovnika nasula še obilo drugih zgodb. Ena je povezana s planinstvom. Od pašnika, ob katerem lahko pustite avto, pelje pod Štégovnik ena najbolj udobnih, prijetno zavravnanih in senčnih poti v naših gorah. Gora, ki je z leve strani planincu ves čas pred očmi, s svojimi sivimi strminami napoveduje, da bo na koncu treba nemara še plezati. Sledi presenečenje: ves čas varna, lepo markirana pot iznenada zgine v prepadni steni. Zato je treba malo poplezati in se celo poplaziti skozi dva od štirih preduhov, ki luknjajo Štégovnik na njegovem levem grebenu. Na svetlo se zrinete na severni strani gore. Onstran se kot registri mogočnih orgel nizajo vrhovi 10 km dolge Košute, pred planincem pa vstaja le steza po nekoliko strmejši gruščnati grapi. Vzpon ne bo daljši kot 15 minut. Na vršnem

Štegovniški slap

okoli 30 centimetrov debelih skladov. Tudi v to kamnino je začel glodati. Pod slapom je laže vrezoval strugo, dolomitna skladovnica amfiteatske oblike pa se mu je le počasi vdajala in jo zato gloda še danes, zlasti z desne strani. Če bo z našim svetom vse v redu, potok Štégovnik še milijon let ne bo zavravnal svoje poti; njegov slap bo v svoj tolmun padal, padal dlje, kot si lahko danes človekova pamet predstavlja večnost.

grebenu Štégovnika je mogoče živo občutiti njegov nenavadni, samotni in ponosni položaj, ki mu ga je narava naklonila sredi višjih, mogočnejših gorskih verig. Nikjer drugje ni mogoče tako od blizu, tako svojevrstno opazovati skoraj 1000 metrov višjih Grintovcev, groze in mika snežnih jezikov pod njihovimi senčnimi severnimi ostenji. Visoko se stezajo, za gorski svet kar previsoko in za nebo prenizko, vendar se veselje drobnega bitja na vrhu Štégovnika steza še višje.